

III. seminář

2019-10-29

- *hustota osídlení*
- *vzájemné vztahy sídel*
- *Urbanizace a suburbanizace*
- *základní on-line dostupné zdroje dat o městech*

Jak studovat město?

Kapitoly z urbánních dějin

- **Studium dějin měst v Evropě, pojmosloví**
- Prameny dějin měst – typologie, kritika a zdroje; ikonografie města
- Hlavní etapy vývoje městské sítě v Českých zemích v evropském kontextu
- Typologie měst – hlavní typy městských sídel
- Urbanistika a územní plánování, zónování města, hlavní elementy městské krajiny; zrození „historického jádra“ a péče o „městskou krajinu“
- 2 exkurze (archiv a výzkum v terénu)
- Materiály v IS, kontakt zůstává **chodejovska@mzk.cz**

Město je...

výsledek procesu urbanizace

Urbanizace

= komplexní společenský proces proměňující prostorovou organizaci společnosti spojený s industrializací, v jehož průběhu se převážně venkovská společnost mění ve společnost převážně městskou

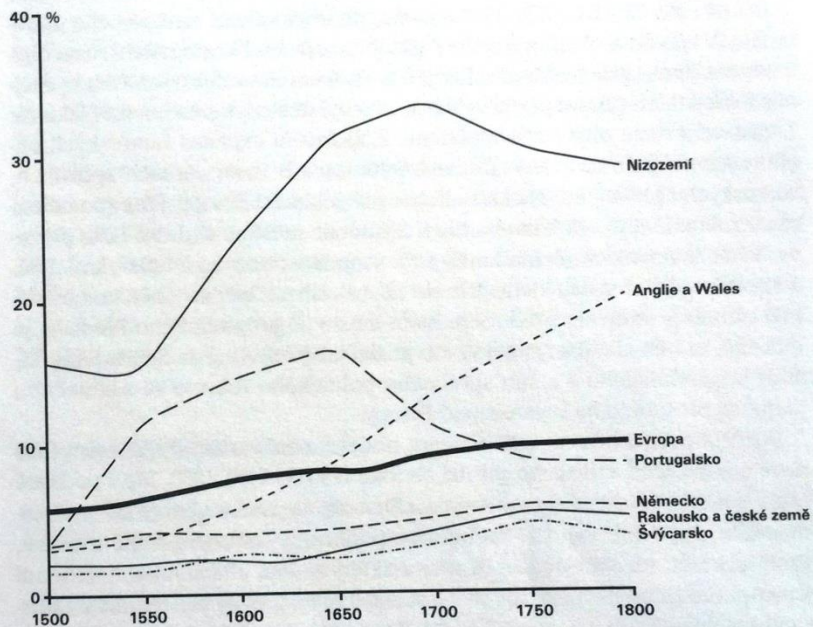
- kdy?
- s čím je dále spojena?

= postupné vytváření městské sítě

- antika, středověk... = „urbanizace před urbanizací“ (Eduard Maur)

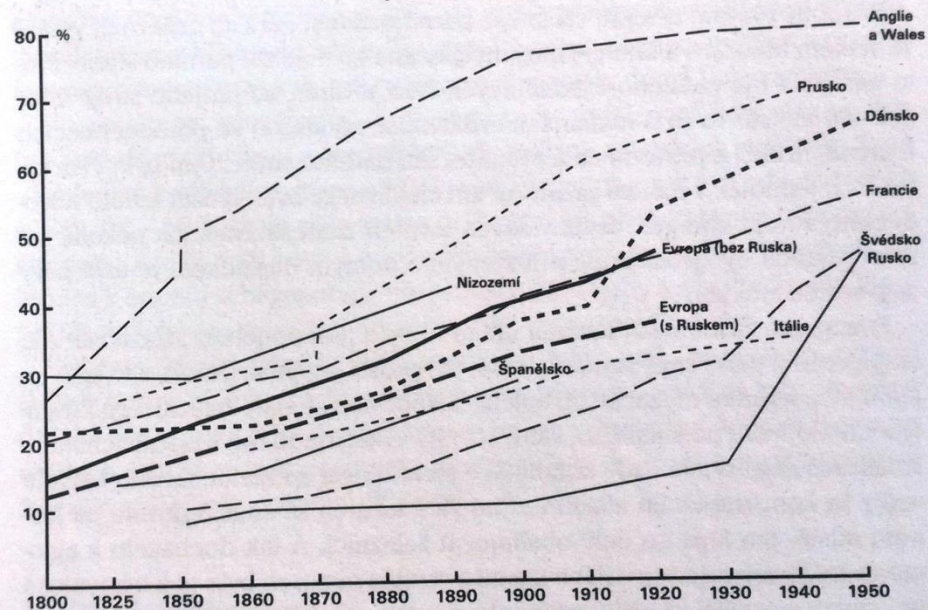
Podíl městského obyvatelstva

Podíl městského obyvatelstva ve vybraných zemích Evropy
(1500–1800)

Pramen: Jan de Vries, *European Urbanization*, Londýn 1984

Růst podílu městského obyvatelstva ve vybraných evropských zemích
(1800–1950)

Pramen: Paul M. Hohenberg, Lynn Hollen Lees, *The Making of Urban Europe 1000–1950*, Londýn 1985

Míra urbanizace českého osídlení

- **2011: 70,3 %** (počítáme-li městyse k venkovským obcím)
6 251 obcí, z toho **559 měst (z toho 24 statutárních měst)** a **124 městysů**.
1500: 122 měst+296 městeček; 1654: 154+380; 1757: 159+389
- relativně **nízký počet velkoměst**
- významné zastoupení malých a středních měst

Počet obyvatel	Počet měst		Počet obyvatel měst	
	Abs.	Podíl v %	Abs.	Podíl v %
1 000 000 a více	1	0,2	1 188 126	16,4
300 000–999 999	2	0,4	675 778	9,3
100 000–299 999	2	0,4	263 560	3,6
50 000–99 999	16	2,9	1 156 650	16,0
20 000–49 999	42	7,5	1 242 789	17,2
10 000–19 999	69	12,3	962 930	13,3
5 000–9 999	138	24,7	936 863	12,9
2 000–4 999	210	37,6	695 326	9,96
1 999 a méně	79	14,1	113 730	1,6
ČR celkem	559	100	7 235 752	100

Tab. 2.2 Velikostní struktura měst ČR 31. 12. 2010
Pramen: ČSÚ 2010

Nejlidnatější města v ČR

- Velkoměsta – města nad 100.000 obyv.

2011: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc

1830:

1910: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Ústí n/L,
Olomouc, Č. Budějovice, K. Vary, Teplice, Děčín, Most,
Opava, Jablonec n/N, Prostějov, Hradec Králové

1930: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Ústí n/L,
Olomouc, K. Vary, Č. Budějovice, Děčín, Teplice, Most,
Opava, Kladno, Jablonec n/N, Hradec Králové

Nejlidnatější města v ČR

- Velkoměsta – města nad 100.000 obyv.

2011: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc

1830: Praha, Brno, Jihlava, Opava, Olomouc, Liberec, Cheb, Kutná Hora, Plzeň, Č. Budějovice, Prostějov, Třebíč, Kolín, M. Boleslav, Č. Lípa, Znojmo

1910: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Ústí n/L, Olomouc, Č. Budějovice, K. Vary, Teplice, Děčín, Most, Opava, Jablonec n/N, Prostějov, Hradec Králové

1930: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Ústí n/L, Olomouc, K. Vary, Č. Budějovice, Děčín, Teplice, Most, Opava, Kladno, Jablonec n/N, Hradec Králové

- Urbanizace
 - Klasická a post-klasická fáze
- Suburbanizace
 - komerční
 - rezidenční

- Sídlní kaše (urban sprawl)

Urbánní laboratoř PŘF UK v Praze (Martin Ouředníček); www.suburbanizace.cz
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10782831463-nedej-se-plus/218562248410011-plechova-kavalerie-polabi/>

Suburbanizace

- Jesenice: http://www.suburbanizace.cz/04_jesenice.htm
- Nupaky: http://www.suburbanizace.cz/10_nupaky.htm

Suburbanizace | Česká x

www.suburbanizace.cz/04_jesenice.htm

spojena s novými finančními možnostmi (hypoteční úvěry, možnosti stavebního spoření i koupěschopnost obyvatelstva) řady obyvatel střední třídy a s rostoucí nabídkou volných pozemků pro výstavbu rodinných domů. Většina původních rezidentů obce prodala své pozemky velkým stavebním společnostem, které rychle reagovaly na vysokou poptávku po rodinném bydlení v relativně příjemném prostředí nedaleko Prahy. Do roku 2001 bylo v obci postaveno přes 300 nových bytů.

Vývoj počtu nových bytů v Jesenici (1991 - 2005)

Rok	1991	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet bytů v obci	678	861	874	877	945	1010	1043	1130	1385	1588

Zdroj: Puldová (2006) - SLDB 1991, SLDB 2001, Interní data za bytovou výstavbu v letech 1997 - 2004 (CSU 2005b), dotazníkové šetření Ouředníček (2004)

Přibližně od roku 2002 můžeme v celém zázemí Prahy pozorovat další výrazný rozvoj nového bydlení, nejinak tomu bylo i v obci Jesenice. I zde se začínají kromě projektů na výstavbu rodinných domů realizovat projekty výstavby vícepodlažních bytových domů.

Vymezení nové výstavby v části obce Jesenice

ZDROJ: Ortofoto mapa - www.seznam.cz., Foto: K. Susová

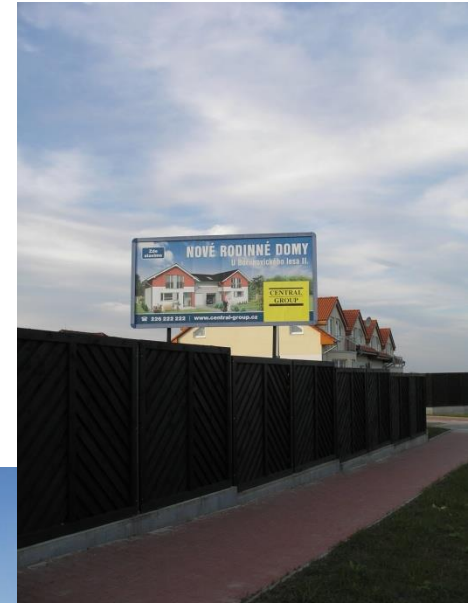
Suburbanizace

= přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí

- 1. fáze: 1920-1930 velká města
- 2. fáze: od poloviny 90. let 20. stol.
 - komerční („new urban spaces“ či „placeless cities“)
(Proměna krajiny ze zemědělské na post-industriální)
 - rezidenční (Praha a České Budějovice)
„podnikatelské baroko“, „sídelní kaše – urban sprawl“

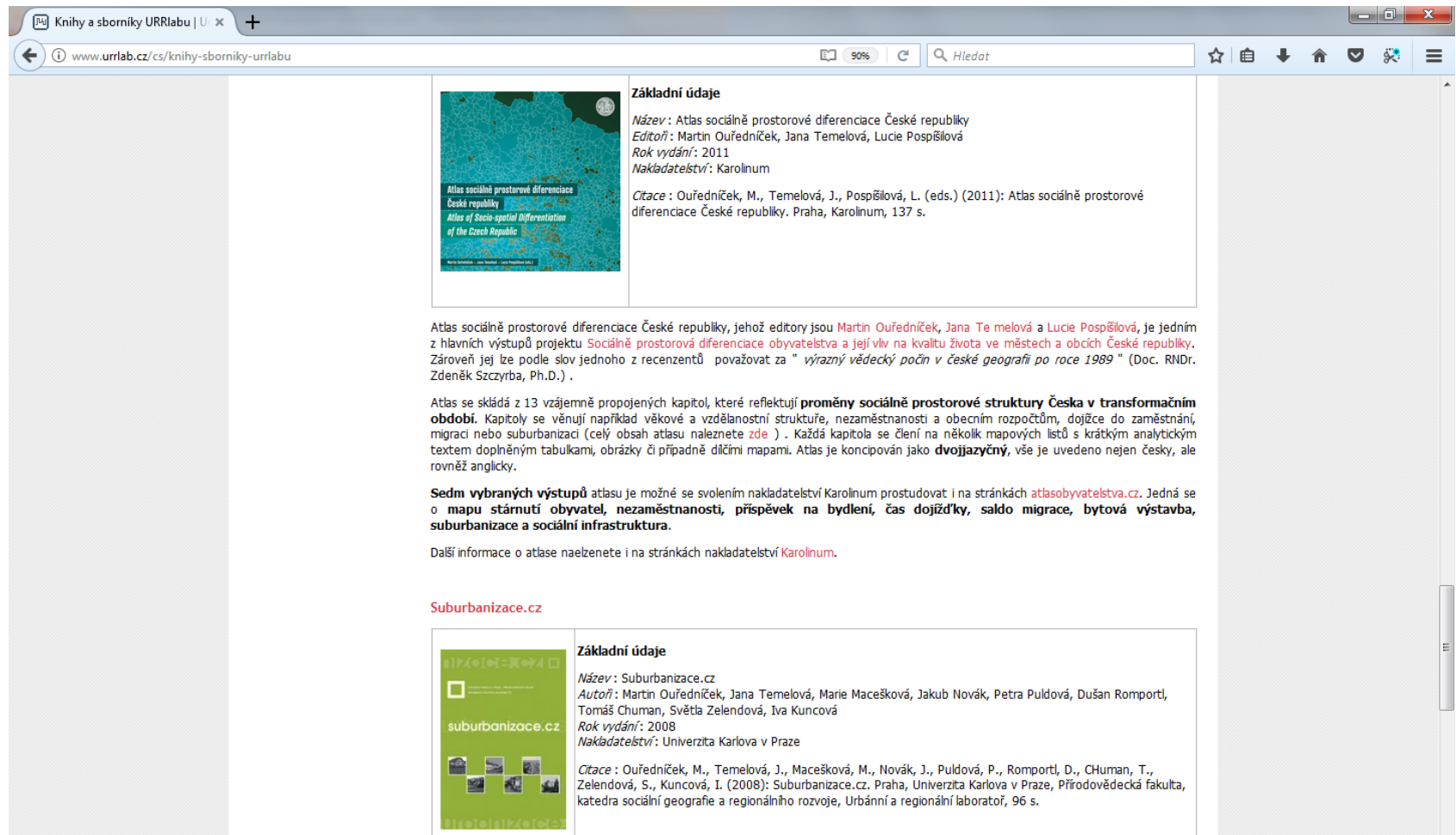
Kritika:

nízká **hustota osídlení** (30 – 40 osob na hektar), která neodpovídá zástavbě městského typu

Urbánní laboratoř PŘF UK Praha

- <http://www.urrlab.cz/cs/knihy-sborniky-urrlabu>

Základní údaje

Název: Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky
Editoři: Martin Ouředníček, Jana Temelová, Lucie Pospíšilová
Rok vydání: 2011
Nakladatelství: Karolinum

Citace: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.) (2011): Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky. Praha, Karolinum, 137 s.

Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky, jehož editory jsou **Martin Ouředníček, Jana Temelová a Lucie Pospíšilová**, je jedním z hlavních výstupů projektu **Sociálně prostorová diferenciacie obyvatelstva a její vliv na kvalitu života ve městech a obcích České republiky**. Zároveň jej lze podle slov jednoho z recenzentů považovat za "výrazný vědecký počín v české geografii po roce 1989" (Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.).

Atlas se skládá z 13 vzájemně propojených kapitol, které reflektují **proměny sociálně prostorové struktury Česka v transformačním období**. Kapitoly se věnují například věkové a vzdělanostní struktuře, nezaměstnanosti a obecním rozpočtům, dojížce do zaměstnání, migraci nebo suburbanizaci (celý obsah atlasu naleznete [zde](#)). Každá kapitola se člení na několik mapových listů s krátkým analytickým textem doplněným tabulkami, obrázky či případně dílčími mapami. Atlas je koncipován jako **dvojazyčný**, vše je uvedeno nejen česky, ale rovněž anglicky.

Seznam vybraných výstupů atlasu je možné se svolením nakladatelství Karolinum prostudovat i na stránkách atlasobyvatelstva.cz. Jedná se o **mapu stárnutí obyvatel, nezaměstnanosti, příspěvek na bydlení, čas dojížděky, saldo migrace, bytová výstavba, suburbanizace a sociální infrastruktura**.

Další informace o atlasu naleznete i na stránkách nakladatelství Karolinum.

Suburbanizace.cz

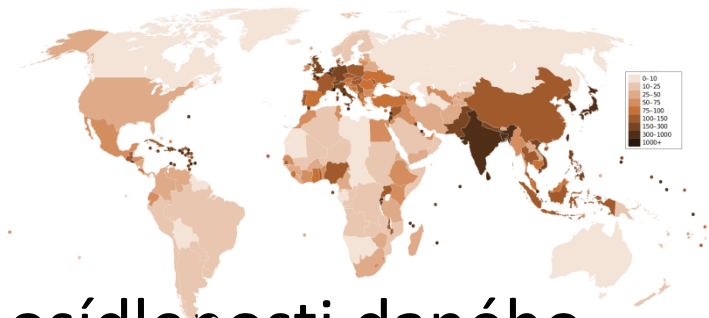
Základní údaje

Název: Suburbanizace.cz
Autoři: Martin Ouředníček, Jana Temelová, Marie Macešková, Jakub Novák, Petra Puldová, Dušan Romportl, Tomáš Chuman, Světa Zelendová, Iva Kuncová
Rok vydání: 2008
Nakladatelství: Univerzita Karlova v Praze

Citace: Ouředníček, M., Temelová, J., Macešková, M., Novák, J., Puldová, P., Romportl, D., Chuman, T., Zelendová, S., Kuncová, I. (2008): Suburbanizace.cz. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř, 96 s.

Knihy **suburbanizace.cz**, která vznikla v širokém kolektivu autorů, byla vydána v roce 2008. Kniha je určena především těm, kteří **mohou**

Hustota osídlení

= charakterizuje průměrnou míru osídlenosti daného území lidmi; udává v počtu obyvatel na km²

ČR: průměrná hustota zalidnění 133 obyvatel / km².

Praha:

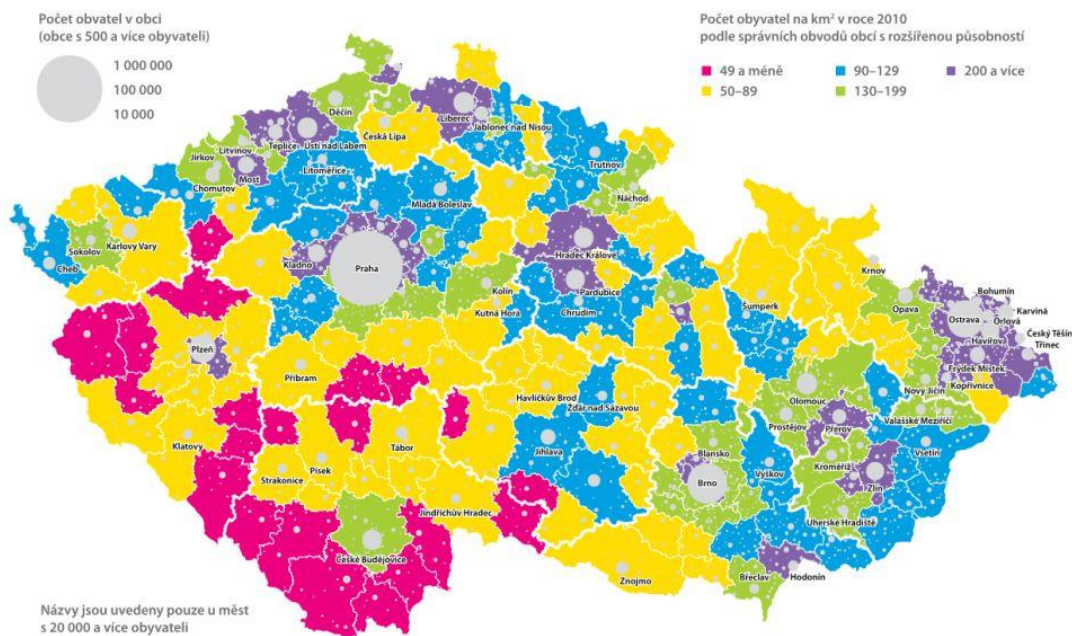
1,280.508 obyv., 496 km²

Brno:

377.973 obyv., 230 km²

Ostrava:

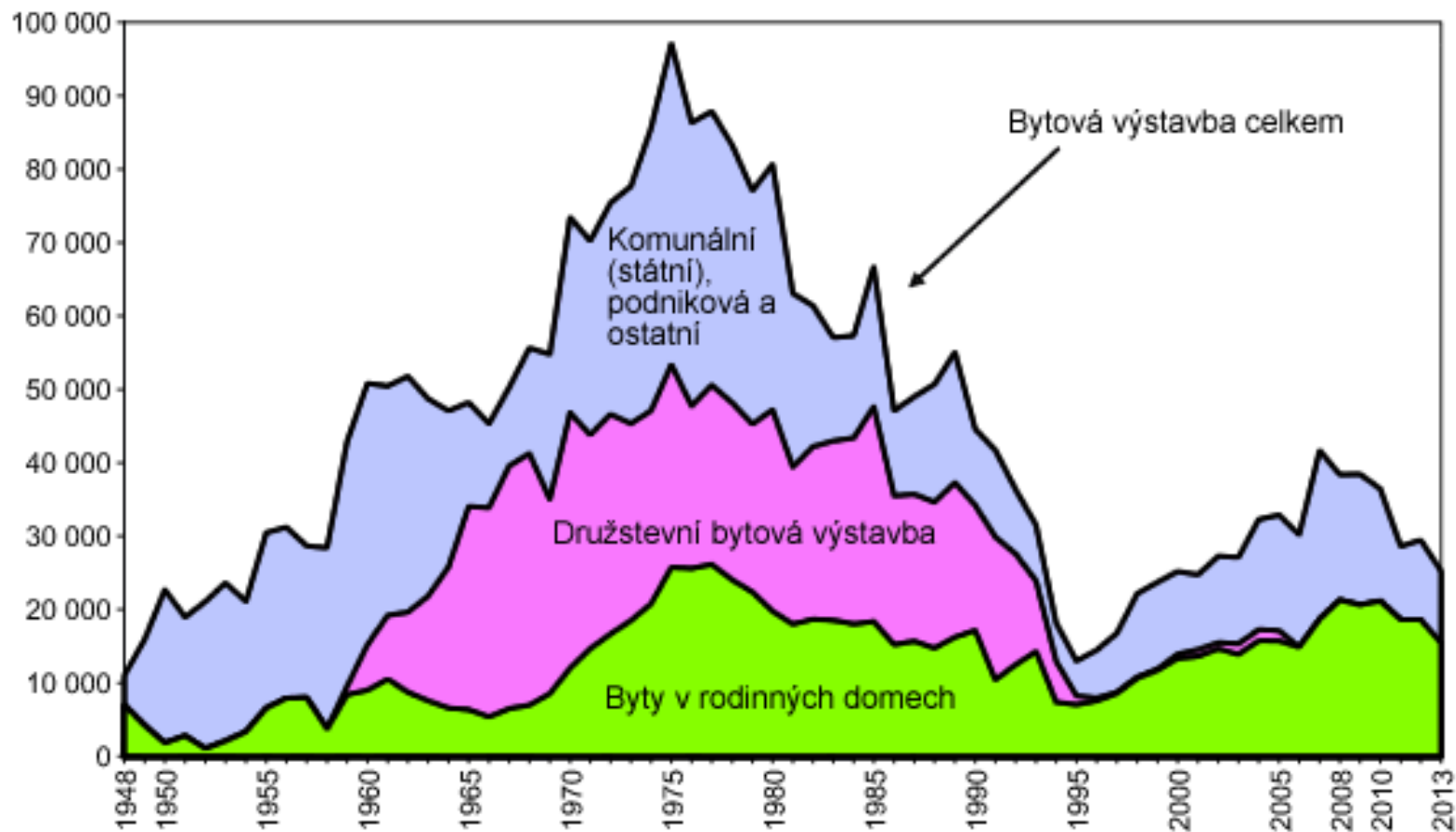
291.634 obyv., 214 km²

- dvojměstí – dvě geograficky si blízká města, která nemají společné centrum, pouze správu
(Brandýs nad Labem-Stará Boleslav)
- Aglomerace - seskupení vzájemně blízkých sídel, z nichž jedno je dominantní
(Praha, Brno, Ostrava...)
- Konurbace = souměstí – souvisle urbanizovaná plocha, v rámci níž jsou města samostatná
(Ústí n/L – Teplice - ...- Chomutov)
- megapolis = metropolitní oblasti
(Londýn, Paříž, S-Itálie, Porúří, Nizozemí)
- Metropole - kulturní, obchodní nebo politické centrum určité oblasti

Bytová výstavba v ČR ve druhé polovině 20. století

Suburbanizace

- Jesenice: http://www.suburbanizace.cz/04_jesenice.htm
- Nupaky: http://www.suburbanizace.cz/10_nupaky.htm

Suburbanizace | Česká x

www.suburbanizace.cz/04_jesenice.htm

spojena s novými finančními možnostmi (hypoteční úvěry, možnosti stavebního spoření i koupěschopnost obyvatelstva) řady obyvatel střední třídy a s rostoucí nabídkou volných pozemků pro výstavbu rodinných domů. Většina původních rezidentů obce prodala své pozemky velkým stavebním společnostem, které rychle reagovaly na vysokou poptávku po rodinném bydlení v relativně příjemném prostředí nedaleko Prahy. Do roku 2001 bylo v obci postaveno přes 300 nových bytů.

Vývoj počtu nových bytů v Jesenici (1991 - 2005)

Rok	1991	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet bytů v obci	678	861	874	877	945	1010	1043	1130	1385	1588

Zdroj: Puldová (2006) - SLDB 1991, SLDB 2001, Interní data za bytovou výstavbu v letech 1997 - 2004 (CSU 2005b), dotazníkové šetření Ouředníček (2004)

Přibližně od roku 2002 můžeme v celém zázemí Prahy pozorovat další výrazný rozvoj nového bydlení, nejinak tomu bylo i v obci Jesenice. I zde se začínají kromě projektů na výstavbu rodinných domů realizovat projekty výstavby vícepodlažních bytových domů.

Vymezení nové výstavby v části obce Jesenice

ZDROJ: Ortofoto mapa - www.seznam.cz., Foto: K. Susová

Städtegeschichte.de

The screenshot shows a web browser window with the address bar displaying www.uni-muenster.de/Staedtegeschichte/portal/. The page features a navigation menu with links: [EINFÜHRUNG IN DIE STÄDTEGESCHICHTE](#), [INTERAKTIVE STADTKARTEN](#), [EUROPÄISCHE STÄDTEATLANTEN](#), [MEDIENSUCHE](#), and [ÜBER UNS](#). Below the navigation are three highlighted buttons: [NEWS VERANSTALTUNGEN](#), [NEWS LITERATUR](#), and [NEWS AUSSTELLUNGEN](#). The main content area is dominated by a large banner for "STÄDTE GESCHICHTE.de BETA" with a "© 1998" notice. Below the banner are four content blocks: "Einführung in die Städtegeschichte" (with an image of old books), "Interaktive Stadtkarten" (with a map), "Europäische Städteatlanten" (with a map of Europe), and "Mediensuche" (with an image of a building). On the right side, there is a "NEWS - VERANSTALTUNGEN" sidebar with a calendar icon and a list of events:

- 10. Okt. 2017** Die Stadt und ihre Mauern. 96. Internationale Tagung des Archivs der Hauptstadt Prag. Archiv der Hauptstadt Prag, das Institut für Geschichte der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, die Fakultät für Humanistische Studien der Karls-Universität Prag und der Lehrstuhl für Geschichte der Philosophischen Fakultät der J. E. Purkyně-Universität in Ústí nad Labem.
- 10. Okt. 2017** Gewachsene Stadt vs. gegründete Stadt? Zürich im städtebaulichen Vergleich mit Bern und anderen mittelalterlichen Gründungstädten. Vortrag von Armand Baeriswyl (Archäologischer Dienst Bern) im Rahmen der Ringvorlesung "Zürich im Mittelalter - Mittelalter in Zürich" des Kompetenzzentrums Zürcher Mediävistik.
- 11. Okt. 2017** Die postindustrielle Stadt und ihr kulturelles Erbe im 21. Jahrhundert. Schutz – Erhaltung – Revitalisierung. Arbeitskreis deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger.
- 13. Okt. 2017** Moving Beyond Paris and London: Influences, Circulation, and Rivalries in Fashion and Textiles between France and England, 1700-1914. IHTP-CNRS & LARCA (UMR 6225) - Université Paris Diderot.

Historický atlas měst ČR

- <http://towns.hiu.cas.cz>

Mezinárodní komise pro dějiny měst:

www.historiaurbium.org

ENGLISH FRANCAIS DEUTSCH

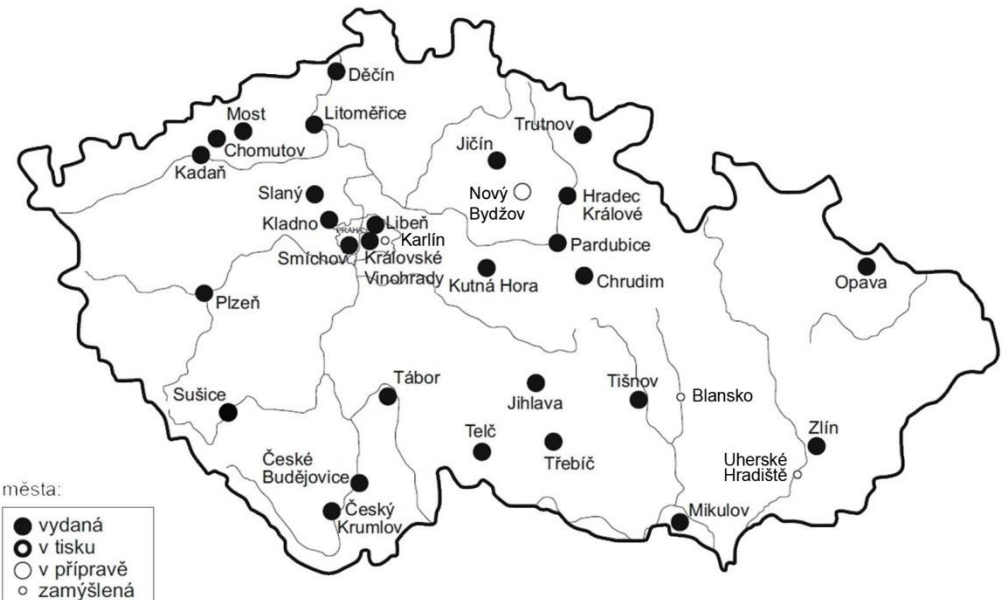
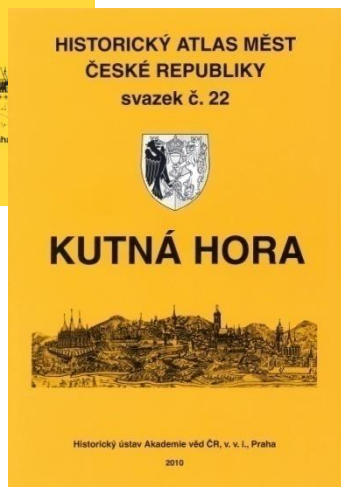
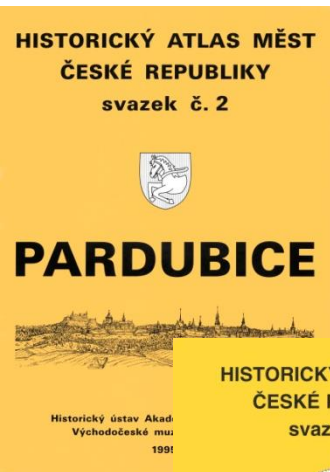
Recently published titles - News

webmaster

last update Friday, June 29, 2012

Historický atlas měst České republiky

Přehled dosud vydaných svazků (rok vydání)

1. Litoměřice (1996)	11. Český Krumlov (2002)	21. Plzeň (2009)
2. Pardubice (1995)	12. Trutnov (2004)	22. Kutná Hora (2010)
3. České Budějovice (1996)	13. Chrudim (2003)	23. Kadaň (2011)
4. Děčín (1998)	14. Praha-Libeň (2006)	24. Praha-Smíchov (2013)
5. Hradec Králové (1998)	15. Tišnov (2005)	25. Mikulov (2012)
6. Slaný (1998)	16. Chomutov (2007)	26. Most (2014)
7. Tábor (1999)	17. Kladno (2007)	27. Sušice (2014)
8. Jihlava (2000)	18. Jičín (2008)	28. Zlín (2015)
9. Třebíč (2001)	19. Praha-Královské
Vinohrady (2010)	
10. Telč (2001)	20. Opava (2009)	

K vašemu městu

- Zjistěte zóny klasické (1830-1930), post-klasické (2. polovina 20. století) urbanizace ve vašem městě a zóny komerční/rezidenční suburbanizace
- Podívejte se, zda je vaše město zpracováno v ediční řadě „Historický atlas měst České republiky“